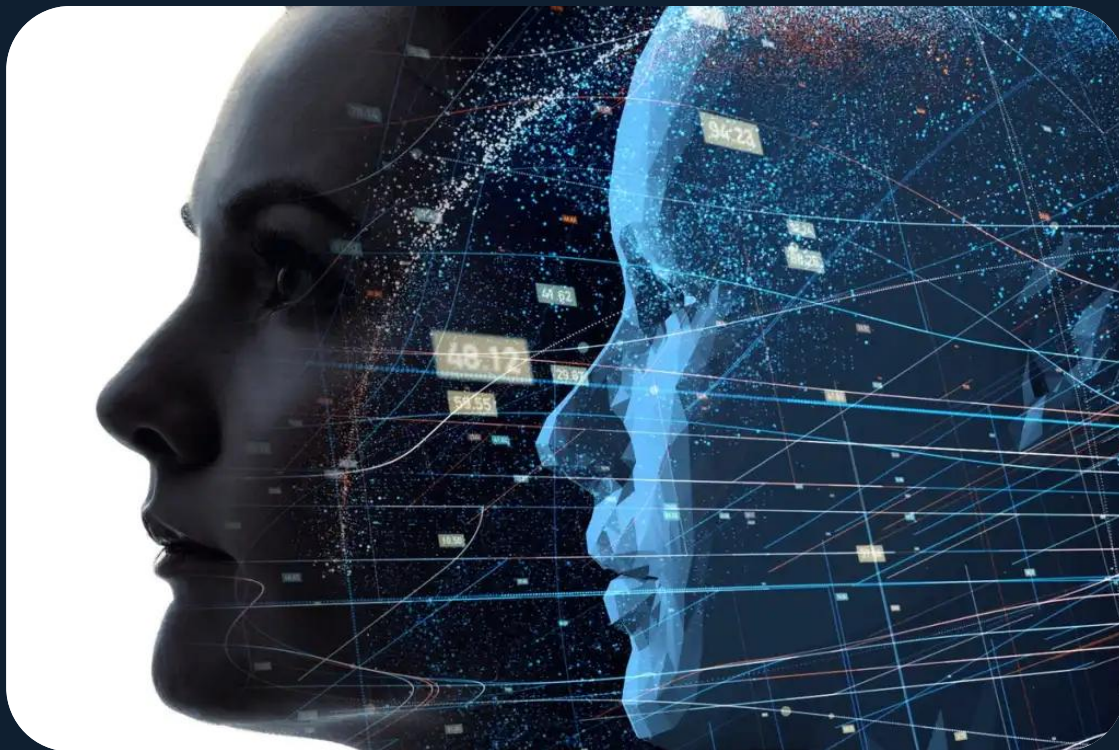

دوقلوی دیجیتال (Digital Twin) فناوری نوین برای حفاظت و بازآفرینی میراث فرهنگی

دکتر مهسا ترابی

عضو هیئت علمی گروه علم اطلاعات دانشگاه بیرجند

اگر فردا یک اثر از بین برود، چه چیزی از آن باقی می‌ماند؟

؟

• عکس‌ها؟

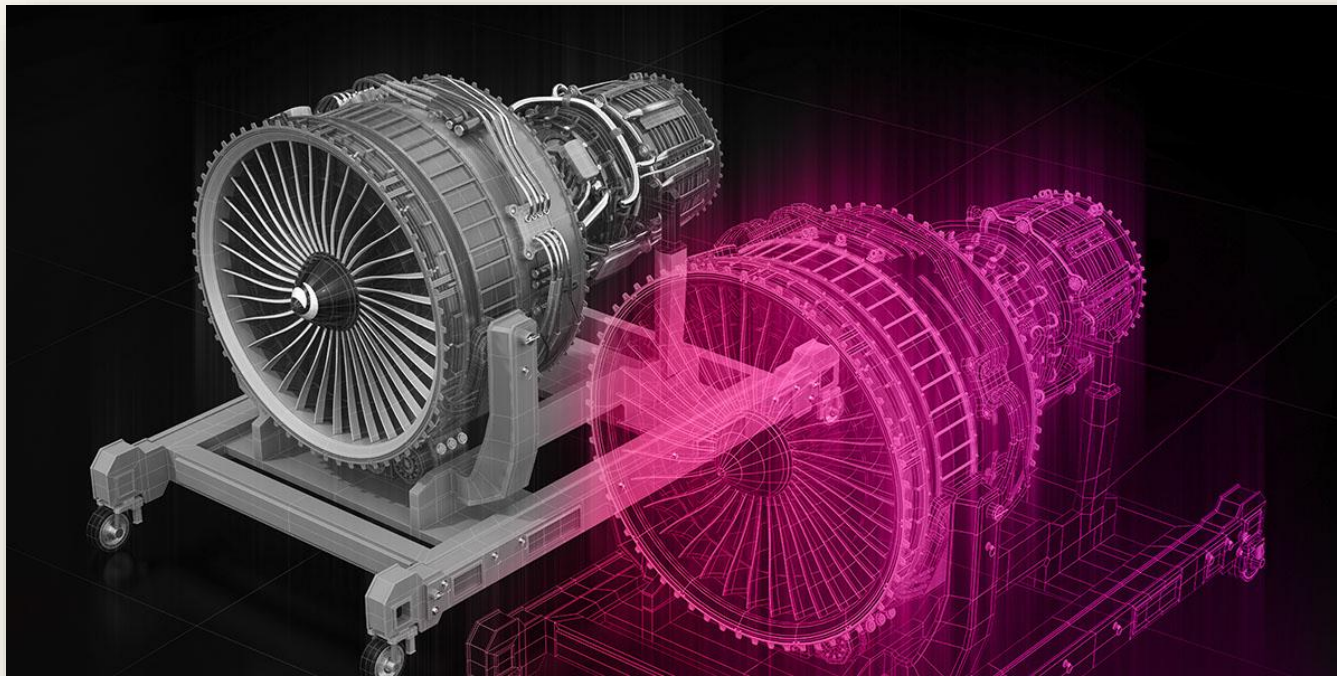
• نقشه‌ها؟

• اسناد؟

• یا یک بازنمایی دیجیتال قابل استناد، قابل تحلیل و قابل به‌روزرسانی؟

میراث فرهنگی فقط «ساختمان» نیست

- میراث ملموس: بنا، شیء، نسخه خطی، سند، عکس و اثر هنری
- میراث ناملموس: زبان، موسیقی، آیین، داستان، دانش بومی و مهارت
- هدف فناوری: پیوند «اثر» با «دانش و شواهد مربوط به اثر»

از دیجیتال سازی تا دوقلوی دیجیتال

1

Digitalization →
سند به داده / تبدیل ماده
دیجیتال

2

3D Model → بازنمایی
هندسی

3

HBIM → مدل هندسی +
اطلاعات ساختمان تاریخی

4

Digital Twin →
داده + بازنمایی دیجیتال
+ ارتباط
تصمیم گیری / تحلیل / پایش

• نتیجه این زنجیره: داده خام – بازنمایی معنادار – تصمیم بهتر

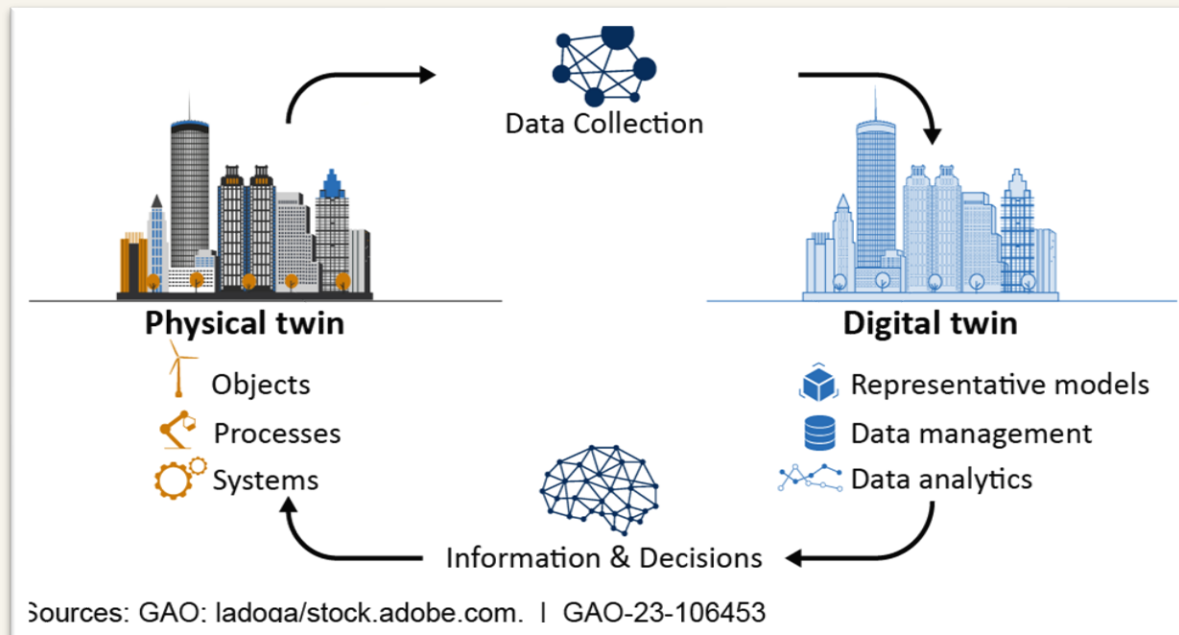
دوقلوی دیجیتال چیست؟

• بازنمایی دیجیتال یک موجودیت واقعی یا ادراک شده

• قابلیت مشاهده وضعیت و تغییرات موجودیت

• استفاده برای تحلیل، ارزیابی، شبیه‌سازی و پشتیبانی تصمیم

• نکته: «مدل سه‌بعدی» به‌تنهایی Digital Twin نیست

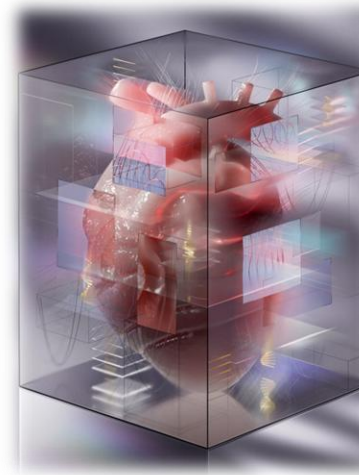
مدل سه بعدی یا Digital Twin؟

مدل سه بعدی

- بیشتر هندسه و ظاهر
- ممکن است ثابت باشد
- برای مشاهده مناسب است

Digital Twin

- هندسه + داده + وضعیت
- قابل اتصال و به روزرسانی
- تحلیل، شبیه سازی و تصمیم

هر مدل سه بعدی Twin نیست.

پنج جزء اصلی یک Digital Twin میراثی

۱. Physical Asset

اثر واقعی

۲. Digital Model

مدل دیجیتال

۳. Data

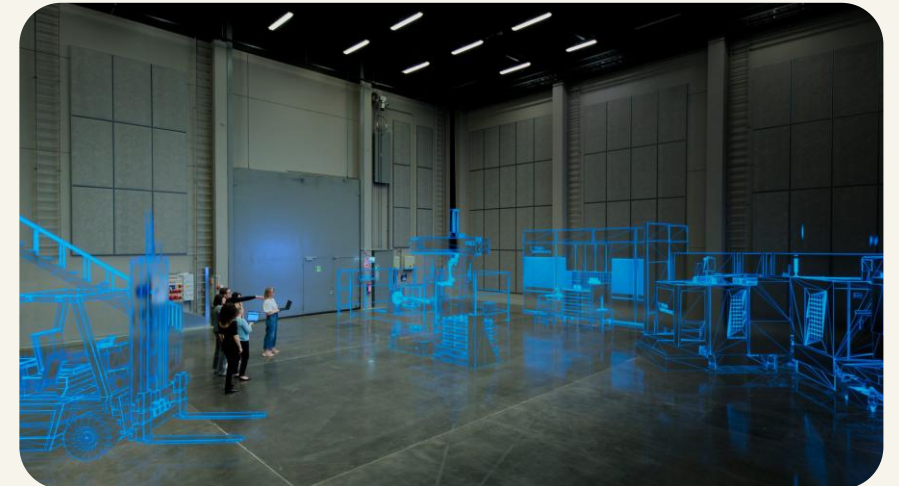
داده‌های تاریخی،
هندسی و محیطی

۴. Connection

ارتباط با داده/نمونه
واقعی

۵. Intelligence

تحلیل، شبیه‌سازی و
تصمیم‌گیری

چرا برای میراث فرهنگی مهم است؟

• تخریب و بلایای طبیعی

• فرسایش و تغییرات اقلیمی

• محدودیت دسترسی فیزیکی

• پراکندگی اطلاعات در آرشیوها و پایگاهها

• از دست رفتن دانش متخصصان و دشواری تکرار تجربه

ما دقیقاً چه چیزی را حفظ می‌کنیم؟

ما فقط «اثر» را دیجیتال نمی‌کنیم؛
«دانش مربوط به اثر» را نیز حفظ می‌کنیم.

• پیام کلیدی: «دانش مربوط به میراث» را نیز حفظ می‌کنیم.

دوقلوی دیجیتال از کجا داده می‌گیرد؟

- Photogrammetry
- LiDAR / Laser Scanning

- تصاویر و ویدئو
- GIS و داده‌های مکانی
- سنسورهای دما، رطوبت، لرزش و نور
- اسناد، آرشیو، کاتالوگ، گزارش مرمت و مخاطرات شفاهی

Photogrammetry چگونه کار می کند؟

1

گرفتن تعداد
زیادی تصویر با
همپوشانی

2

تشخیص نقاط
مشترک

3

ساخت Point
Cloud

4

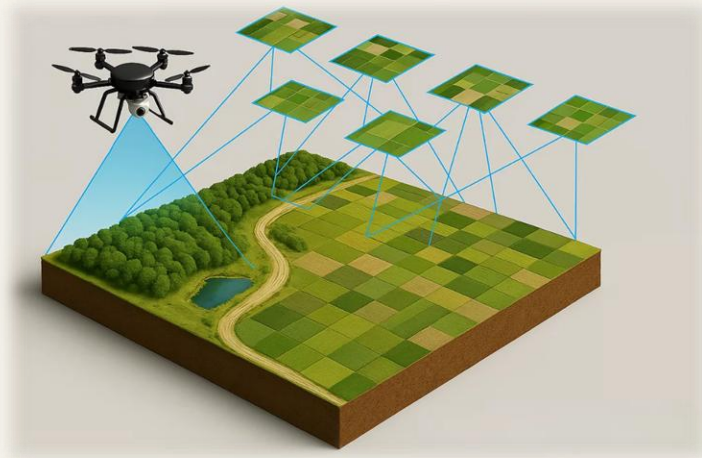
ساخت Mesh
و Texture

5

مزیت:
دسترسی پذیرتر و
کم هزینه تر برای
بسیاری از
پروژه ها

6

محدودیت: نور،
سطوح
براق/شفاف،
کیفیت و پوشش
تصاویر

• نتیجه این زنجیره: داده خام – بازنمایی معنادار – تصمیم بهتر

LiDAR و Laser Scanning

1

اندازه‌گیری فاصله و تولید
میلیون‌ها نقطه

2

خروجی مهم: Point
Cloud

3

مناسب برای ثبت هندسی
دقیق بناها و فضاها

4

نکته: دقت بالا Digital ≠
Twin؛ داده باید معنا و
ارتباط پیدا کند

• نتیجه این زنجیره: داده خام – بازنمایی معنادار – تصمیم بهتر

Point Cloud چیست؟

Point Cloud

Point Cloud → Mesh → Model → Metadata → Twin

HBIM چیست؟

- Historic Building Information Modeling

- مدل سازی اطلاعات ساختمان تاریخی
- هر عنصر می تواند با داده های غیر هندسی مرتبط شود: مصالح، دوره، آسیب، ترمیم، اسناد و تصاویر
- HBIM یکی از پایه های مهم برای ساخت Twin های میراث معماری است

GIS چه چیزی به Digital Twin اضافه می‌کند؟

OBJECT

شیء / بنا

SITE

محوطه / محیط

CITY / REGION

شهر / منطقه

زمینه مکانی، بخشی از معنا و حفاظت اثر است.

Internet of Things (IoT): وقتی Twin «زنده» می‌شود

Sensor

دما | رطوبت | نور | لرزش

Digital Twin

دریافت و نمایش وضعیت

Alert

هشدار | روند | اقدام

Sensor → Data → Twin → Decision

هوش مصنوعی در Digital Twin

- تشخیص ترک، تغییر رنگ، رطوبت و خوردگی از روی تصویر
- OCR و استخراج اطلاعات از اسناد
- طبقه‌بندی و جستجوی هوشمند
- تشخیص الگوهای تغییر در طول زمان
- پیش‌بینی و پشتیبانی تصمیم

از حفاظت واکنشی به حفاظت پیش‌بینانه

حفاظت واکنشی

- آسیب اتفاق می‌افتد
- سپس مشاهده و ارزیابی
- بعد تعمیر و مستندسازی

حفاظت پیش‌بینانه

- پایش مستمر
- تحلیل روند و تغییر
- پیش‌بینی و مداخله زودهنگام

تصمیم حفاظتی بهتر → HBIM + IoT + Machine Learning

Digital Twin برای کتابخانه‌ها؟ بله.

• ساختمان کتابخانه

• مخزن و فضاهای نگهداری

• نسخه‌های خطی و مجموعه‌های خاص

• اسناد و عکس‌های تاریخی

• نمایشگاه‌ها و فضاهای فرهنگی

• تجربه و دسترسی مجازی کاربران

سناریو: Digital Twin یک نسخه خطی

- تصویر با وضوح بالا
- اسکن چندطیفی در صورت نیاز
- OCR/HTR و متن استخراج شده
- Metadata و سابقه مالکیت
- وضعیت حفاظتی و گزارش‌های مرمت
- ارتباط با مقالات، فهرست‌ها و پژوهش‌های مرتبط

سناریو: Digital Twin مخزن کتابخانه

• نقشه سه بعدی مخزن

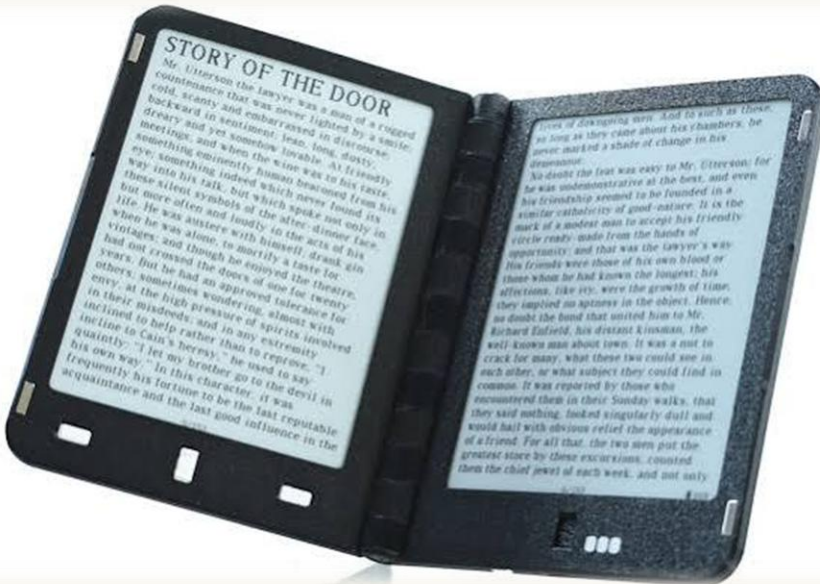
• قفسه/ناحیه – مجموعه – رکوردهای کتابشناختی

• دما و رطوبت هر ناحیه

• هشدارهای حفاظتی

• سوابق تعمیر و مرمت

• داشبورد برای مدیر و کارشناس حفاظت

سناریو: Digital Twin ساختمان تاریخی دانشگاه

• مدل سه بعدی + نقشه + تاریخچه

• مصالح و اجزای سازه‌ای

• ترک‌ها و نقاط آسیب

• گزارش‌های تعمیر و مرمت

• داده‌های محیطی

• مقایسه وضعیت امروز با دوره‌های قبل

Case Study: Notre-Dame de Paris

- پیش از آتش‌سوزی، اسکن‌های سه‌بعدی با جزئیات بالا ثبت شده بود
- مدل‌ها و داده‌ها به مستندسازی و بازسازی کمک کردند
- Digital/BIM approaches برای مدیریت و بازسازی اهمیت پیدا کردند
- درس کلیدی: ثبت دیجیتال قبل از بحران، ارزش راهبردی دارد

Case Study

Case Study: موزه China Grand Canal

- پایلوت Digital Twin برای فضاهای نگهداری مجموعه‌ها
- ترکیب داده‌های محیطی و داده‌های مربوط به مجموعه
- هدف: مدیریت هوشمند شرایط نگهداری
- پیام برای کتابخانه: مخزن را می‌توان «دارایی داده‌محور» دید، نه فقط یک اتاق

Case Study

Case Study: Aldrovandi Digital Twin

- پروژه‌ای بین‌رشته‌ای در دانشگاه بولونیا
- پیوند کتابخانه، موزه‌ها، اشیای فرهنگی و فضای نمایشگاهی
- نمونه‌ای از همکاری Information / Heritage / Technology
- Digital Twin یک پروژه صرفاً IT نیست

Case Study

بازآفرینی میراث: واقعیت، استنباط یا فرضیه؟

Known

شواهد قطعی

Inferred

استنباط

Hypothetical

فرضیه

در بازآفرینی دیجیتال، میزان عدم قطعیت باید برای کاربر قابل مشاهده باشد.

یک تصویر زیبا الزاماً یک حقیقت تاریخی نیست

• هرچه تصویر واقع‌گرایانه‌تر باشد، امکان برداشت نادرست هم بیشتر است
• منابع، روش، سطح اطمینان و عدم قطعیت باید مستند باشند

- London Charter: Documentation + Transparency + Sustainability + Access

نقش کتابدار در اکوسیستم Digital Twin

Information Curator

گزینش و سازماندهی

Metadata Specialist

توصیف و استاندارد

Knowledge Integrator

پیوند منابع

Digital Preservation

حفاظت بلندمدت

Data Steward

کیفیت و حاکمیت داده

بدون Metadata، Digital Twin فقط یک مدل زیباست

Identity

شناسه، عنوان، مکان

Provenance

منبع، سازنده، تاریخ

Technical

روش برداشت، دقت،
فرمت

Rights

مجوز، مالکیت،
دسترسی

Conservation

وضعیت، آسیب،
مرمت

حافظه و زمینه مدل = Metadata

یک Digital Twin باید به چه سؤال‌هایی پاسخ دهد؟

۲. کجاست؟

۱. چیست؟

۴. چه اتفاقی افتاده؟

۳. چه زمانی / توسط چه کسی؟

۶. شواهد چیست؟

۵. وضعیت فعلی چیست؟

۷. بعد چه می‌تواند بشود؟

پیشنهاد پایلوت برای دانشگاه بیرجند

1 شروع کوچک:
یک اتاق، یک
مجموعه خاص یا
یک بنای شاخص

2 Phase 1:
برداشت و مدل
سه بعدی

3 Phase 2:
Metadata +
Repository

4 Phase 3:
GIS / اسناد /
تصاویر

5 Phase 4: IoT
+
Dashboard

6 Phase 5: AI
+ تحلیل و
پیش بینی

• نتیجه این زنجیره: داده خام – بازنمایی معنادار – تصمیم بهتر

Case Study محلی: باغ اکبریه بیرجند

باغ اکبریه

نمونه محلی برای پیوند میراث، مکان، اسناد و تجربه بازدید

سناریوی Twin

مدل سه بعدی + GIS + تاریخچه + تصاویر + اسناد + وضعیت حفاظت

باغ اکبریه در مجموعه «باغ ایرانی» در سال ۲۰۱۱ در فهرست میراث جهانی یونسکو ثبت شد.

چالش‌ها را دست‌کم نگیریم

• هزینه و زیرساخت

• کیفیت و استاندارد داده

• حقوق مالکیت فکری و دسترسی

• امنیت و کنترل دسترسی

• پایداری فایل‌ها و نرم‌افزارها

• اعتماد به بازسازی‌های AI

• نیاز به همکاری بین‌رشته‌ای

از «دیجیتال سازی» به «هوشمندسازی میراث»

SCAN

ثبت دقیق

MODEL

بازنمایی

CONNECT

پیوند

UNDERSTAND

تحلیل

PRESERVE

حفاظت

RE-
IMAGINE
آموزش و
بازآفرینی

- اگر قرار باشد فقط یک دارایی از دانشگاه بیرجند را برای آینده حفظ کنیم، کدام بنا، مجموعه، سند یا فضای کتابخانه‌ای را انتخاب می‌کنیم؟
- و برای ساخت Digital Twin آن، اولین داده‌ای که باید جمع کنیم چیست؟

-
- NIST — Security and Trust Considerations for Digital Twin Technology (2025)
  - London Charter — Principles for Computer-based Visualisation of Cultural Heritage
  - Europeana — 3D cultural heritage resources (2026)
  - CIDOC CRM — Conceptual Reference Model for Cultural Heritage
  - Journal of Cultural Heritage — Digital Twin applications in heritage and collections
  - UNESCO — World Heritage / Documentary Heritage resources